

ПРОГРАМА

за управление и развитие на Националния археологически институт
с музей при Българската академия на науките
за периода 2023-2026 г.

предложена от доц. д-р Христо Димитров Попов

I. УВОДНА ЧАСТ

Националният археологически институт с музей при Българската академия на науките е най-голямата научна институция в страната, предоставяща компетентност и разнообразна експертиза в областта на археологията. Това е водещата в научно-изследователско и в административно-управленско и методическо отношение за археологията в нашата страна институция. Правоприемник е на Народния музей и на Българския археологически институт, чиито юбилейни годишнини (130 и 100 години от създаването) чествахме през 2021 и 2022 година.

Като брой учени на щат, брой хабилитирани и доктори по археология НАИМ-БАН съсредоточава капацитета на повече от половината специалисти със съответните научни степени и звания в цялата страна. Административните, контролни, методически функции са отбелязани в Закона за културното наследство и неговия правилник, Наредбата за извършване на теренни археологически проучвания, Наредбата за създаване, поддържане и предоставяне на информацията от автоматизираната система «Археологическа карта на България» и др. Като основен за дейността на институцията следва да бъде посочен Правилника за устройството и дейността на НАИМ-БАН.

Предлаганата програма отчита основните въпроси, залегли в представената от мен през 2018 година програма за дейността и развитието на институцията в периода 2019-2022 година, постигнатите резултати през изтеклия мандатен период, възникналите проблеми, нереализираните задачи, стоящи пред институцията и идеи към кои области от нейната дейност да бъдат насочени приоритетно основните усилия през периода 2023-2026.

II. БЮДЖЕТ.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ФОРМИРАНЕ НА ФИНАНСОВИТЕ ПОСТЪПЛЕНИЯ И БАЛАНС МЕЖДУ ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ФИНАНСОВИ ПОСТЪПЛЕНИЯ:

Основна част от средствата за заплати и охрана на музея са държавна субсидия и се предоставят от общия бюджет на БАН. За последната година тази бюджетна субсидия е над 3 800 000 лева, което е почти двойно нарастване спрямо 2018 година. Причините за това са основно в положените усилия от страна на ръководството на БАН за увеличаване на възнаграждението на научния състав в Академията, значителното увеличение на минималната работна заплата, инфлацията, а така също и на увеличения през последните години щатен състав на НАИМ.

Важно за размерите на годишната бюджетна субсидия и за баланса на разпределението на средствата в нея е решението на ОС на БАН за пряко обвързване на ефективността и обема на научно-изследователската дейност, която институцията реализира с финансовите средства, които се получават по компонента 2 (К-2). През последните 2 години НАИМ-БАН получава сравнително големи спрямо общия размер на годишния бюджет средства средства (220 000 лв. – 2020 г./ 606 000 лв. – 2021 г. /633 000 лв. – 2022 г.) и е на едно от водещите места сред институтите в БАН от направленията 8. Културно-историческо наследство и национална идентичност и 9. Човек и общество в структурата на БАН.

Въпреки, че за последните 2 години има тенденция за постепенно увеличаване на бюджетната субсидия по К-2 и увеличаване на някои от наукометричните показатели, коректно трябва да се каже, че има какво да се желае по отношение на ефективността и качеството в научно-изследователската (най-вече публикационна дейност) на НАИМ. Усилията за подобряване на годишните резултати на институцията тук трябва да бъдат продължени и повишаване на основните резултати следва да се изисква и очаква най-вече от научния състав от по-младото и средното поколение, доколкото от тях трябва да се очаква поддържането на създадените стандарти и на основните тенденции в развитието на НАИМ през следващите десетилетия.

Разбира се, че подобно становище не трябва да засяга или игнорира по някакъв начин учените от старшото поколение в НАИМ. Повечето от тях са изградени авторитети в своята област, които имат изградена авторитетна кариера на национално и международно ниво.

Освен бюджетната субсидия традиционно НАИМ-БАН разчита на още три основни източника на финансови постъпления:

1. Постъпления от посещения на Националния археологически музей
2. Постъпления от отдаване под наем на кафе „Музеум“ в сградата и дворното пространство на НАИМ на ул. Съборна № 2.
3. Постъпления от привличане на външни средства по изпълнението на договори за спасителни археологически проучвания по стратегическата инфраструктура на страната (пътна инфраструктура, железопътна инфраструктура, газопроводна мрежа, електроснабдителна мрежа).

По отношение на постъпленията от НАМ в периода 2017-2019 година бе постигната трайна тенденция за увеличаване на над 2 пъти на приходите спрямо предходния период, благодарение на атрактивните проекти, реализирани от служителите в музея.

За съжаление световната COVID-пандемия нанесе сериозни финансови щети в различни сфери на икономиката и обществения живот, като едни от най-тежко засегнати бяха именно музеите. Като сравнение постъпленията през 2020 г. бяха над 5 пъти по-малко спрямо 2019 г., а през следващата 2021 – 2,5 до 3 пъти по-малко на база 2019. През настоящата година се наблюдава положителна тенденция за приближаване към стойностите от 2018-2019 година, не на последно място и заради стойностните временни изложби, организирани от Музея. Но въпреки това проблемът с финансовия недостиг тук остава.

Това се дължи включително на увеличените в пъти режимни разходи (за ток, отопление и вода – над три пъти по-високи за края на 2021-2022 спрямо предходната година) и на обстоятелството, че по-голямата част от обслужващия персонал в музея (пазителите, ескурзоводи) са назначени по 66-о постановление, те не присъстват в основното щатно разписание и разходите за техните трудови възнаграждения идват от постъпленията в музея.

През настоящата 2022 година Ръководството на БАН осигури допълнителни 45 000 лв. за основни дейности на музеите, влизащи в структурата на БАН, но тези средства, макар и много полезни, трудно могат да компенсират сериозните финансови пробойни, причинени от COVID-пандемията, икономическата криза и сериозната инфлация.

За НАИМ-БАН основен спасителен вариант остава привличането и използването на средства, от реализирани външни проекти за археологически проучвания по стратегическа за страната инфраструктура.

Тук на свой ред ситуацията има своите плюсове и минуси.

Във връзка със системното недофинансиране от страна на държавата на БАН и на поставянето и в неравностойно положение спрямо финансирането на ВУЗ-овете в страната, спасителните проучвания за НАИМ продължават да бъдат сериозен допълнителен механизъм за самоиздръжка и за осъществяване на всякакви допълнителни дейности, включително и пряко свързани с основните му научни, методически и административни функции.

През последните години особено натоварени бяха спасителните проучвания през 2019, 2020 и началото на 2021 година. За да изпълни поетите към различни министерства и агенции ангажименти НАИМ трябваше не само да вложи целия си наличен ресурс от специалисти, но и да създаде цялостна организация и логистика за територията на страната. През 2019 г и 2020 г. бяха проведени може би най-тежките и натоварени като брой на обекти и обем на работата спасителни проучвания през последните 30 години. Само по трасето на разширението на газопреносната мрежа бяха проучени над 120 археологически обекта. На моменти се работеше едновременно по 45 до 50 обекта. Натоварването допълнително бе утежнено от обстоятелството, че през 2020 трябваше да се работи в условията на пандемия, а в периода април-май и на извънредно положение в страната.

Като обща перспектива може да се каже, че през следващите 10 години спасителните проучвания няма да престанат да бъдат основен ангажимент за НАИМ, доколкото по националната инфраструктура продължаваме да бъдем единствения възможен партньор, отговарящ на изискванията на различните институции. Съществуват и продължават да действат рамкови споразумения с АПИ, НКЖИ, Булгатрансгаз. В момента се участва в процедура, обявена от ЕСО за рамково споразумение за следващите 5 години.

Проучванията по трасето на АМ Хемус, пътя Русе-Велико Търново, различни участъци на железопътната мрежа ще бъдат основен ангажимент през следващите няколко години.

Казвал съм и преди, че значителният финансов оборот от средствата, превеждани за работа по тези проекти доведе като трайна тенденция през последните години НАИМ да бъде редовно във водещата тройка сред институтите в Академията по привлечени външни финансови средства за съответната календарна година.

Това обстоятелство със сигурност ни дава по-голяма финансова стабилност и възможност за по-голяма гъвкавост във финансовата политика на институцията.

През последните няколко години тези постъпления осигуряват възможност за по-голяма самостоятелност, осигуряване на бюджет за различни дейности, пряко свързани с функциите на института и музея. Подсигуряват се значителни средства за издателска дейност.

В НАИМ, за разлика от много други институти в сферата на Академията, съгласно решенията на Научния съвет всеки служител получава допълнително ваучери за храна (от две години това се извършва на три транша през календарната година, разпределени за всеки месец в годината), като сумата за 2022 г. е 108000 лв. Научният състав получава допълнителни възможности за финансова подкрепа при покриване на пътни разходи и такси за правоучастие на международни научни форуми или при командировки и пътувания, свързани с научно-изследователска дейност в страната. Ползват се служебни телефони.

От собствени средства се осигуряват значителна част от разходите по технически задания, застраховки, текущи ремонти и др. по поддържането на значителния сграден фонд на институцията.

Един е основният негатив, свързан с ангажиментите по спасителните проучвания, въпреки сериозните допълнителни финансови постъпления, които ни помагат в много от нашите дейности, посочени по-горе.

Продължава тенденцията прекомерното ангажиране с работа по инфраструктурни спасителни проучвания да води до пълно изчерпване на работното време на част от кадрите на НАИМ. Ангажирането с различни инфраструктурни проекти е свързано с прекомерен разход на кадрови ресурс, а изисква допълнително и сериозен административен потенциал и време от страна на НАИМ.

Тази тенденция продължава да влияе негативно върху друга страна от научно-изследователския профил на НАИМ – реализирането на достатъчен обем от публикации и генериране на различни научни проекти (въпреки, че при последните има значително разнообразие от проекти, разработвани както по национални програми, така и по такива с външни източници на финансиране, съвместно с международни партньори).

Въз основа на основните тенденции и натрупания опит, свързани с наличните източници на финансиране на НАИМ-БАН и с цел регулиране на съществуващите проблеми предвиждам през следващия мандатен период, както следва:

1. Да бъде развивана тенденцията за повишаване на резултатите на институцията по компонента К-2, като за целта се използват, както и до сега административните механизми от атестирането на научния състав. В бъдеще да се привлича по-висок процент от привлечени средства по компонента К-2.
2. Да продължат усилията по преодоляване на негативните финансови последици за Музея, като се разработват нови атрактивни експозиционни проекти, които да привличат по-голяма аудитория.
3. Да се наложат ограничения по брой обекти на спасителни проучвания, които един служител на НАИМ може да проучва в рамките на един сезон, с цел по-пълноценното използване на работното му време и професионалния му капацитет за фундаментална научно-изследователска и публикационна дейност.
4. Да продължи сегашната практика служители, които не са защитили своите дисертации и не са изпълнили ангажименти по основната си научно-изследователска дейност да бъдат спирани от участие в спасителни и планирани археологически разкопки до изпълнението на съответния ангажимент.
5. Да продължи дейността на Ръководството и на Научния съвет за преразпределяне на средствата от спасителни проучвания за реализиране на вътрешни за институцията проектни сесии, подобно на кампанията от 2021-2022 година, като след нейното окончателно отчитане (финансово и научно) бъде обявена сесия за периода 2023-2024 година.
6. Да продължи използването на спасителните проучвания, като основен механизъм за осигуряване на допълнително финансиране при максимална

координация и партньорство с регионалните и общински музеи и университетите в страната, както и до този момент.

7. Да продължи използването на привлечените средства от спасителни проучвания по дейностите, свързани с ремонта и преустройството на основни части от поддържания сграден фонд, като се продължат процедурите, изработени през последните 2 години (филиали във Велико Търново и Шумен, археологически бази в Плиска и в Преслав, новопридобита база за съхранение на материали от проучванията на Царевец и Трапезица в с. Леденик, община В. Търново и др., Фондове и нова част от ЛАКР, създадени в отстъпени от страна на УС на БАН части от блок 26Б на бул. „Цариградско шосе“ № 125 и др.).

8. Да продължи спазването на политиката на финансова прозрачност и контрол от страна на Научния съвет, заложи в Устава на БАН и Правилника на НАИМ. Научният съвет приема бюджета на съответното първично научно звено. Спазването на този принцип ще продължи и занапред да помага за добра комуникация между Научния съвет и административното ръководство, както и за добра оперативност и контрол на вземаните управленски решения.

III. НАУЧЕН СЪСТАВ. КАДРОВА ПОЛИТИКА.

Щатен научен състав и кадрова политика на НАИМ-БАН

Един от основните проблеми, диагностицирани и представени в моята програма за периода 2019-2022 бе сериозната липса на основни специалисти по различни направления, покриващи научно-изследователския профил на НАИМ-БАН и големият дисбаланс, между различни поколения изследователи в основните секции, отдели и филиали, получил се по обективни и субективни причини, през последните близо 2 десетилетия.

От 2019 година ръководството на НАИМ, подкрепено от Научния съвет, полага сериозни усилия за преодоляване на този проблем и мисля, че бяха постигнати значителни резултати.

За последните три години и половина в НАИМ са проведени над 40 конкурса за главни асистенти, асистенти, уредници, фондовици и реставратори. Съставът на Общото събрание на учените се увеличи от 75 до 94 към настоящия момент. Учени от младото, а и от средното поколение (някои от

които вече утвърдени специалисти) попълниха на практика всички основни секции, отдели, филиали и ЛАКР.

Бяха проведени 6 конкурса за хабилитация и 2 за придобиване на академичната длъжност професор, което на този етап все още е недостатъчно, за да се преодолее намаляването на хабилитирания състав, вследствие на пенсиониранията през последните няколко години.

Към настоящия момент средната възраст на научния състав е по-ниска, спрямо предходния период и навлизането на много млади специалисти трябва да спомогне за постигане на по-добър баланс при поколенията в различните звена на НАИМ, както и за по-плавно преодоляване на сътресенията, които няма как да бъдат избегнати при предстоящите през следващите няколко години немалко пенсионирания на водещи наши специалисти.

В Секция за антична археология, Секция за тракийска археология, Секция за средновековна археология, отдел „Експозиции“, отдел „Фондове“, Секция за интердисциплинарни изследвания и АКБ на този етап има постигнат баланс между различни генерации учени и бе осигурено навлизане на млади специалисти. Отчасти това бе постигнато и за филиала във Велико Търново, а сериозен успех в кадровата политика бе и осигуряването на 4 млади специалисти по епиграфика.

Все още много критично е състоянието в Секция Праистория, филиала в Шумен, Секция за нумизматика и епиграфика (основно заради липса на достатъчно специалисти по нумизматика). Сериозен е проблемът и с липсата на нови специалисти в областта на геофизиката. За съжаление дългогодишната липса по субективни и обективни причини на нови кадрови постъпления в тези звена е довела до тежкото им състояние, за излизането от което трябва да бъдат положени допълнителни усилия през следващите няколко години.

Към настоящия момент щатният състав на НАИМ-БАН е увеличен от 126 до 133 служители. Благодарение на усилията на Ръководството на БАН, ръководството на НАИМ и на подкрепата на МОН, и Министерство на финансите през 2020 година бяха осигурени 7 допълнителни щатни бройки за нуждите на Националния археологически музей. Последните бяха насочени към ЛАКР, отдел „Фондове“ и отдел „Експозиции“.

По моя лична преценка за оптимален баланс с цел запълване на всички нужди по многобройните научно-изследователски, научно-методически,

административни и музейни дейности на НАИМ е необходимо щатният състав да бъде доведен до 140-145 служители. Необходими са щатни попълнения в двата филиала, в СИИАКБ, в Секция Праистория, в Секция за нумизматика и епиграфика и в администрацията.

Отстъпените временно за нуждите на секциите в института 7 щатни бройки, благодарение на колегиалното разбиране от страна на колегите от НИГГГ, Института по физико-химия и Геологическия институт на БАН за съжаление са предоставени по решение на УС на БАН без бюджетна субсидия, което ги прави неизползваеми в този им вид. Те могат на този етап да се ползват за краткосрочни кадрови решения, но не и в дългосрочен план.

За решаването на кадровите въпроси на НАИМ през изминалите, а и през следващите години бяха предприети и трябва да бъдат продължени следните мерки:

1. Спазване на конкурсното начало. Да продължи поддържането на активна кадрова политика с цел привличане на най-добрите млади специалисти от областта на археологията и сродните ѝ науки. Трябва да се изгради разбирането, че това не е кампанийна дейност, а постоянен процес, при който регулярно трябва да се изграждат и привличат млади кадри, като им се дава шанс за развитие. В това отношение на този етап археологията е все още в привилегировано положение спрямо природните науки, където кризата, свързана с липсата на млади кадри и възможности за тяхното задържане в страната, е далеч по-драматична.

2. Да се използват механизмите, осигурени по програмата на МОН (и администрирана от ръководството на БАН за нуждите на Академията) за млади учени и пост-докторантски програми. Тази програма за НАИМ се оказва изключително сполучлива. През първата сесия кандидатстваха 17 млади специалисти, а 4 млади учени и двама специалисти от пост-докторантската програма вече са на щат в НАИМ, след издържани конкурси. През настоящата кампания кандидатстващите по програмата са 12.

3. Да продължи използването на възможностите за временно назначение на асистенти (за срок от 2 и 4 години), давани от ЗРАС. Временните (а не постоянни) работни места са допълнителен стимул за младите специалисти да изпълнят поетите ангажименти по разработване на дисертационните си трудове и да получат шанс за по-нататъшно кариерно развитие.

4. Да продължи активната работа с докторантите на НАИМ. През последните години, благодарение на усилията на Научния секретариат и на

ръководството на институцията бе постигнат напредък при защитите на докторанти, обучавани в институцията – област, в която имаше сериозен застои. През изминалата година бе реализирана 1 успешна защита, през тази има 4 успешни защиты, а с оглед на започнатите процедури през следващата предстоят 4 до 5 защиты на редовни докторанти и докторанти на свободна подготовка.

5. Използване за нуждите на процеса на кадрово развитие в НАИМ на възможностите, които предлагат вътрешните сесии за научно-изследователски проекти. Една от основните стратегически цели проведената през 2021-2022 вътрешна сесия е реализиране на конкурси за придобиване на академичните степени главен асистент, доцент и професор, като на колегите от страна на институцията се осигуряват допълнителни средства за реализиране на фундаментални научно-изследователски проекти и съответно публикации.

6. Реализиране на специализации с механизмите, които осигурява програмата ИНФРАМАТ, където НАИМ е координатор за Модул 2. С помощта на програмата могат да бъдат обучавани млади специалисти най-вече за нуждите на музея, като бъдат селектирани показващите най-добри резултати и имащи желание да продължат професионалното си развитие в НАИМ млади специалисти.

Проблемите при поддържането на адекватна кадрова политика ще се задълбочават заради все по-ниското ниво на средното образование в страната. Общата грамотност продължава да пада и вече почти не съществува сериозна конкуренция от качествени млади хора, които да осигуряват добра изходна база за развитие на кадровия потенциал на археологическата гилдия. В специалност археология се влиза лесно, включително вече остават и незаети бройки в различните висши учебни заведения, които предлагат обучение в тази област. Обучението по археология, което се предлага и реализира в някои от университетите в България е на изключително ниско ниво, при занижени професионални стандарти. В този контекст НАИМ трябва да има по-активни стратегии за изграждане на собствен кадрови потенциал и за задържане и развитие на нивото на своята професионална компетентност. Процесът в никакъв случай не е бърз, но за него трябва да се държи сметка от по-рано, като се следват активни собствени стратегии за развитие и набиране на млади кадри. Отбелязах го и при програмата за периода 2019-2023 – правя го и сега, тъй

като тази констатация не е загубила актуалност: При реализирането на кадровата политика на НАИМ и спазване на основни принципи в нея, ръководителите на отделните секции и отдели в институцията трябва да имат основно място. Тяхната роля в съблюдаването на стратегията по развитие на кадровия потенциал на НАИМ трябва да е основна, доколкото се предполага, че това са водещи специалисти, натрупали значителен научен и организационен опит и са сред водещите в своята област.

Създаването на собствена програма за краткосрочни специализации би дала възможност на по-широк кръг от наши специалисти да придобиват преки впечатления и опит за това как са изградени и как функционират сродни на нашата научни институции, като при възможност бъдат приемани и адаптирани за нуждите на НАИМ видените и усвоени добри практики.

От друга страна през последните години водещи учени от НАИМ вече неколккратно приемат на специализация млади учени по различни международни програми.

IV. НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ И ПУБЛИКАЦИОННА ДЕЙНОСТ

Националният археологически институт с музей е най-голямата научна институция в страната, чиято основна задача е да развива археологическата наука както като фундаментални, така и като приложни изследвания с практическа насоченост.

Научно-изследователската и публикационната дейност са неразривно свързани помежду си и трябва да бъдат разглеждани заедно при анализ. Теренното, кабинетното или лабораторно изследване, трябва да води като естествена последица до публикуване на получените резултати.

Съобразно решенията на ОС на БАН и приетата от МОН стратегия за развитие на науката все по-голямо значение се отдава на преките резултати от научно-изследователска дейност – под формата на публикации, цитати, участие в научни проекти и привличане на средства по тях.

Периодични атестации

От гледна точка на ефективността на осъществявания от НАИМ научно-изследователски процес основен инструмент за по-добър контрол и стимулиране е периодичното атестиране на научния състав.

Проведените през 2015 и 2019 г. атестации бяха полезни. Те дават възможности за анализ и показват не само слабости, но и положителни тенденции, върху които следва да се акцентира и да бъдат развивани и през следващите атестационни периоди.

През 2023 година предстои следваща атестация на научния състав в НАИМ.

Поддържам основните принципи, които бяха зададени от ръководството на НАИМ и от НС като основа при последната атестация, а именно – водещи учени, демонстрирали по-добри показатели, да получават бонус върху своето заплащане за следващия атестационен период, а учени, които показват резултат, значително по-нисък от средния установен за техните групи да понесат административно наказание.

В тази насока е и политиката на Академията, налагана от Общото събрание и Ръководството.

Научно-изследователски проекти, научно сътрудничество на национално и международно ниво, научни форуми и семинари

НАИМ разполага с много широка активна мрежа от международни научни сътрудничества. Към настоящия момент се работи по няколко международни проекта с външно финансиране (с институции от Австрия, Германия, Полша, Франция). При други страни сътрудничеството се вписва в системата за междуакадемичен обмен по ЕБР (най-активни през последните години са проектите с институции от Сърбия, Полша, Румъния).

Вследствие на COVID-пандемията имаше блокиране за продължителен период от време на изпълнението на почти всички международни научни проекти. В края на 2021 и 2022 г. започна бързо възстановяване на дейностите – процес, който продължава и към настоящия момент.

За съжаление войната в Украйна и кризата в политическите взаимоотношения на този етап са довели до спиране на активното сътрудничество с институции от Украйна, Русия и Северна Македония. Надявам се, че в най-скоро време ще настъпи момент, когато ще можем да възстановим нашето сътрудничество с партниращите институции от тези страни.

Положителна е тенденцията много от нашите научни кадри (и най-вече много от по-младите колеги) активно да участват в изпълнението на международни научно-изследователски проекти.

На национално ниво през последните няколко години бяха положени сериозни усилия да бъдат облечени във форма на дългосрочни споразумения за сътрудничество партньорствата с Исторически факултет при СУ „Св. Климент Охридски“ и катедрата „Археология“, с основни институти в сферата на БАН като НИГГГ, ИЕМПАМ, Институт по физико-химия и др.

Поле за съвместна дейност има и с редица други институти, като Геологически институт, Институт по минералогия и кристалография, Природо-научен музей и др., които също могат да бъдат реализирани през следващите години.

Подписани бяха споразумения с повече от 10 регионални музея (Видин, Плевен, Ловеч, Велико Търново, Кюстендил, Благоевград, Разград, Търговище, Русе, Перник, Смолян и др.). Те предвиждат партньорство по различни научно-изследователски (полеви и лабораторни) направления, музейни дейности, съвместни издания и пр. При много от изброените музеи вече има реализирани конкретни дейности.

НАИМ има основна методическа функция за реализирането и отчитането на полевата археологическа дейност и за основната музейна дейност в областта на археологията в страната. По тази причина разширяването на тази мрежа и поддържането ѝ активна през следващите години ще допринесе за поддържането на по-високи професионални стандарти.

През последните няколко години НАИМ-БАН се стреми към генериране на повече международни научни форуми (конгреси, конференции, симпозиуми, работни срещи), които да бъдат провеждани в България и чийто основен инициатор и организатор да е НАИМ.

С решение на НС НАИМ осигурява от собствени средства постоянно финансиране на подобни инициативи. Примери в това отношение са съвместната конференция с Австрийския археологически институт в Пловдив (проведена през 2019 г. и вече публикувана), международната конференция в Плиска, международната конференция, организирана съвместно с Музея Лувър и посветена на проучванията на Аполония (Созопол, 2022), традиционните съвместни конференции между България, Гърция и Турция в областта на античната археология и др.

За съжаление COVID-пандемията повлия изключително негативно на тази дейност, като някои вече планирани и одобрени конференции (в Свищов, посветена на 60 години проучвания в Нове и във Варна, посветена на

българо-чешкото научно и културно сътрудничество) бяха отложени и все още не са осъществени.

Въпреки тенденцията към преминаване на дистанционни форми за провеждане на научни форуми (като тази, посветена на Александровската гробница, София 2021 и Националната археологическа конференция, София 2021), като цяло за мен резултатите от подобен формат са по-скоро негативни и имат заместващ и компенсиращ характер, но не са пълноценни, въпреки привидното удобство. Загубата на живия контакт влияе отрицателно.

В тази насока желанието ми е постепенно да се възстановят тенденциите до 2019 година за поддържане на минимум 2 международни научни форума на година с основна организационна роля или партньорство на НАИМ.

За следващите години вече са планирани няколко международни форума, в които НАИМ поема основна организационна роля – 1. Международна конференция, посветена на изследването на мраморите от античната епоха – съвместно с Австрийския археологически институт, май 2023 в Стара Загора; 2. Международна конференция, посветена на праисторическите и антични рударство и металургия, съвместно със Сръбския археологически институт, юни 2023 – София, Стара Загора, Созопол, Крумовград; 3. Четвъртото издание на международната конференция Perspectives on Balkan Archaeology, Варна 2024; XIV издание на международния конгрес ASMOSIA – Варна, септември 2025 г.;

Разчитам на инициативата на секциите и филиалите при НАИМ, както и на личната инициатива на учените за организирането и на други международни научни прояви през следващите няколко години.

Във връзка с необходимостта от възстановяване на стандарти създадени и станали традиционни преди COVID-пандемията през следващата година трябва да бъде възстановено регулярното провеждане на годишните Национални археологически конференции. Последната проведена „на живо“ бе в Бяла през 2019 г. Опитът за дистанционно провеждане в платформата zoom през 2021 г. не може да бъде определен като успешен.

Годишните национални конференции са форум, на който НАИМ подчертава своята водеща в организационно и методическо отношение роля в областта на българската археология. Възстановяването на живия контакт и на активното присъствие на голяма част от гилдията в страната са важни за нормалния научен обмен в областта на археологията.

Още една инициатива, която бе гласувана от НС, има одобрени формат, правила и финансови параметри и започна, но също бе прекъсната от COVID-пандемията е международният лекторски семинар на НАИМ-БАН. Той би помогнал за по-добрата обществена и професионална разпознаваемост на НАИМ, а и за създаването на бъдещи научни партньорства. Планирам възстановяването на семинара през зимата на 2023 година.

Функционирането му трябва да бъде във формата, който бе планиран – на зимни и летни семестри с две лекции месечно – една от чуждестранен и една от български лектор, водещи специалисти в дадени научни направления.

Подобна програма от лекции ще позволи както редовното привличане и ангажиране на специализирана аудитория – учени, доктранти, студенти, така и на аудитория от широката общественост, за която НАИМ ще осигурява допълнителна информация и ще предизвиква повече интерес. Същевременно това ще позволи научният живот и дискусиите по научни проблеми в рамките на самия институт да бъдат по-активни и редовни.

Издателска дейност

Към настоящия момент официално НАИМ-БАН поддържа с различна честота общо 12 издания.

В НАИМ бяха взети решения и от Общото събрание, и от Научния съвет, които предвиждат систематична работа, която да доведе през следващите години минимум 5 издания на институцията да попаднат в световни реферирани системи (един от големите проблеми на голяма част от българската хуманитаристика).

През последните 4 години положителен резултат бе постигнат при „Приноси към българската археология“, който през месец септември 2022 бе поставен в ERIH+ и в момента се кандидатства за включване в системата на Web of Science.

„Studia Prehistorica“ и „Нумизматика и епиграфика“ също имат известен напредък при последователността на своето издаване.

Добри резултати и регулярност при издаването на постъпили трудове има при поредиците „Разкопки и проучвания“, постепенно набира скорост

поредицата „Спасителни археологически проучвания“. Известия на археологическия институт също отбеляза издаването на няколко броя през предходния период. В момента се подготвя възстановяването на поредицата „Дисертации“, като до края на годината предстои издаването на 2 поредни броя.

Много добър стандарт продължава да поддържа поредицата „Каталози“ на Националния археологически музей.

При останалите издания проблемът със събираемостта на текстовете, редакцията и редовността на издаването остава.

Проблеми има и при поредицата „Археологически проучвания и разкопки“. Тя бе разширена като формат. В момента предлага осъвременени възможности като обем на текст, брой на образи и размер на резюме на английски език. Издава се основно on-line, не на последно място заради силно увеличеното съдържание и издаването в два тома за година. Тук, като погрешно трябва да бъде определено решението директорът на НАИМ-БАН да бъде главен редактор на изданието. Прекомерната служебна натовареност и силно увеличеният брой текстове (разрешенията за теренни археологически проучвания през последните сезони са над 500 годишно) не позволява нормално участие на директора в редакторския процес на това важно не само за НАИМ-БАН издание. Предложението ми тук е да се върнем към стария формат на издаване и поемане на главното редакторство от страна на научния секретар на институцията.

С цел подобряване на издателската дейност през последните години бяха предприети някои допълнителни мерки – възстановяване на издателското звено, поемане от страна на НАИМ на разходите за езикова редакция на български език и за превод на резюмета на английски език. Като цяло тези мерки дават положителни резултати.

Преди повече от 5 години от НС на НАИМ бе приета „Стратегия за оптимизиране на издателската и книгоразпространителската дейност на НАИМ-БАН“. Съответно от ОС и НС бяха гласувани мерки за нейното прилагане. Бяха възприети принципи за свободен достъп за следващите години. Осъвременен и разширен бе съставът на Редакционните колегии. Този процес трябва категорично да продължи, доколкото част от Редакционните колегии продължават да не се съобразяват с основни изисквания, необходими за включване на съответното издание в

реферирани системи. Подобен негативен пример има при редакционната колегията на „Нумизматика и епиграфика“, където е крайно необходимо в състава ѝ да бъдат включени учени, запознати със съвременните изисквания за редактиране и реферирание и готови да ги спазват.

При книгоразпространението е необходимо най-после да се създаде възможност за закупуване на изданията на НАИМ on-line. За целта трябва счетоводният отдел да предложи адекватно техническо решение и да го изпълнява, като кореспонденцията по on-line закупуването може да бъде поддържана от издателското звено.

Продължавам да поддържам решението взето на заседание на ОС през пролетта на 2018 г., в което се казва, че с цел активизирането и насърчаването на публикуването в издания на НАИМ всички членове на научния състав се задължават да предават минимум по една публикация за изданията на НАИМ годишно. Наясно съм, че това е кризисна мярка, която би трябвало да има временен характер, но дори и като такава тя не се спазва.

Не съм привърженик на издаването на императивни административни изисквания от името на директора за спазването на това решение, доколкото наука със заповеди не се прави. Въпреки това общ консенсус и конкретни действия от страна на всеки един представител на научния състав са крайно необходими. Това се отнася в голяма степен и за новопостъпилите през последните три години в научния колектив млади специалисти.

Като обобщение на изложеното по-горе за решаване на основните задачи в областта на научно-изследователската и издателската дейност предвиждам следните мерки:

1. Провеждане на поредна за НАИМ атестация през 2023 година;
2. Поддържане и разширяване на съществуващата международно и национално представена мрежа на НАИМ от партньорски контакти с различни институти, университети и музеи;
3. Възстановяване на стандартите от 2019 г. за организиране на минимум два международни форума годишно с участие на НАИМ като основен организатор или партньор;
4. Възстановяване на НАК;
5. Възстановяване на лекционния семинар на НАИМ;

6. Провеждане на седмична вътрешна сесия за научно-изследователски проекти;
7. Поддържане на активна и редовна издателска дейност с цел включване на основни издания на НАИМ в някои от международни системи за рефериране (библиографски и рефериращи бази данни като Scopus, Web of Science, ERIH+); / след постигнатия напредък при „Приноси към българската археология“.
8. Създаване на възможност за on-line закупуване на изданията на НАИМ;
9. Създаване на нова програма за изследователски стипендии, която предвижда веднъж годишно финансиране на няколко малки съвместни изследователски проекти на водещи международни специалисти и специалисти от НАИМ, с цел публикуване в реферирани издания или в издания на НАИМ (доколкото все още не са такива) на проблеми и материали, свързани с различни фундаментални научни проблеми в областта на българската археология.

V. НАЦИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ МУЗЕЙ

Националният археологически музей е най-големият специализиран музей за археология в страната. През тази година се навършиха 130 години от неговото създаване. Непосредствената връзка между музей, предоставящ солидна емпирична база и институт, осигуряващ широк спектър от научни изследвания, винаги е била огромно предимство за НАИМ, макар че това предимство продължава да бъде negliжирано и недооценявано от част от колектива, работещ в институцията.

Тенденции от последните години, налична база и положителни предпоставки:

Както отбелязах и в частта за бюджетните постъпления, в периода 2020-началото на 2022 г. Музеят пострада много от COVID-пандемията. За дълго време бе затворен, посещаемостта спадна няколко пъти, а режимните разходи по обективни обстоятелства неколккратно се увеличиха.

Въпреки това могат да бъдат посочени няколко положителни тенденции, които осигуряват стабилна основа за работата през следващите години.

- Кадрово Музеят бе доокомплектован с допълнителни 7 бройки, осигурени от Ръководството на Академията през 2020 година.

- Средната възраст на работещите в отделите „Експозиции“ и „Фондове“ е най-ниската в НАИМ;
- Разширен бе съставът на ЛАКР и бе подобро техническото и оборудване; Извършен бе ремонт на лабораторното помещение в сградата на ул. Съборна № 2;
- В блок 26Б, благодарение на програмата ИНФРАМАТ се разкри нов отдел на ЛАКР, с по-голяма работна площ и възможности за работа с каменни и керамични артефакти;
- Въз основа на решение на УС на БАН и гласуване на ОС на Академията за в бъдеще музеите в сферата на Академията ще получават допълнителна годишна субсидия за присъщите си основни дейности;
- Винаги са били предимство централната локация на музея и притежаването на един от най-богатите фондове в страната
- През последните години започна активна работа по учебни програми, подкрепени от МОН и предназначени за работа с ученици / деца;
- През 2022 година, през първия сезон след COVID-пандемията започна активно привличане на временни договори като ескурзоводи на студенти и докторанти, със специалност археология, които са с по-добра професионална подготовка и езикови познания от основния персонал от пазители по бб-о постановление.
- През последните години от Ръководството на НАИМ се полагат системни усилия фондовете на Националния археологически музей да бъдат обогатявани с най-новите и най-значими находки от многобройните проучвания, осъществявани от учени в НАИМ или от специалисти, работещи по проекти, администрирани от НАИМ.

Основни проблеми и мерки за тяхното решаване:

Във връзка с тежките последици за дейността на Националния археологически музей, вследствие на COVID-пандемията е необходимо и през 2023 да продължат усилията за връщане към нивата на посещаемост от периода 2017-2019 и тяхното постепенно увеличаване. За целта са планирани нови временни експозиции, възстановяват се нивата на реклама от преди пандемията и контакти с Летище, Метрополитен и някои от националните телевизии.

Това обаче са временни мерки, които ще бъдат актуални не повече от 2 години, докато не бъдат подготвени условията за осъществяване на ремонта на сградата на Музея. Основната дейност на музейния екип ще бъде насочена към подготовката на музейните фондове за временно

транспортиране, реорганизиране и съхранение на друго място при капиталния ремонт на сградата, който трябва да бъде извършен.

След неговото приключване Националният археологически музей трябва да придобие нова, адаптирана и осъвременена постоянна експозиция.

Като първи стъпки в тази насока могат да се отбележат осъществените частични ремонти и подготвената процедура по ЗОП за основен ремонт на помещенията в сградана на блок 26Б, където следва да бъдат временно съхранени част от каменните паметници и материали от други основни фондове.

С цел по-добра оперативност и оптимизация бяха разделени фонд Каменни паметници и фонд Праистория. Разделянето и предаването в двата фонда са приключили. Нужда от разделяне имат и Нумизматичния, Средновековния и Античния фонд. Подобна мярка е необходима, тъй като в Националният археологически музей се съхранява най-големият археологически, нумизматичен и епиграфски фонд в страната и неговото оперативно обслужване е изключително трудоемко.

Относно регулярното поддържане на съхраняваните многобройни фондови единици ЛАКР е получила задача всяка календарна година да излиза с график и предложения, при съгласуване с отдел Фондове кои експонати ще преминават през текуща консервация и реставрация. Същото се отнася и за постоянната експозиция.

През 2019-2020 бе създаден идеен проект за ремонт, реставрация и преустройство на сградата на музея и на административната сграда на ул. Съборна № 2. Предстои неговото одобряване в НИНКН. Поради възникнали административни проблеми този процес бе забавен, но задвижването му отново предстои.

В идейния проект е предвиден ремонт и преустройство на фондовете в основната сграда на музея и оборудването им по съвременни стандарти. С оглед на ремонта и реорганизацията на музейното пространство е необходимо през следващите две години да бъде създаден идеен проект за основна музейна експозиция.

Дигитализиране на фондовете

Процесът е започнал и при някои от фондовете е значително напреднал, но все още е далече от завършване. Необходимо е продължаване на

дигитализирането и попълването в дигитална форма не само на визуалната (снимки), но и на достатъчна по обем текстова информация.

Дигитализиране на фото-архива. Дигитализиране на фонда от негативи и плаки. За дигитализирането на последните може да бъде използвана помощ от Държавна агенция „Архиви“.

Мениджмънт на магазина, предлагани продукти

Площта на магазина на входа на музея не е голяма. Практиката показва, че тя е заета основно с научна книжнина (голяма част от която не е атрактивна за широката публика и масовите посетители в Националния археологически музей) и най-вече с продукти на външни фирми, работещи на консигнации. И преди съм казвал, че в сегашния си вид магазинът все повече започва да прилича на улична сергия и кинкалория, в която се предлагат всевъзможни туристически сувенири, понякога несъобразени с профила на музея.

По тази причина и във връзка с не много положителната практика и успеваемост при работата на консигнация с външни фирми предвиждам изработване през следващите няколко месеца на музейни сувенири, които са собствени продукти (магнити, картички, реплики, сувенирни реплики на значими артефакти не само от експозицията и основните фондове на музея, но и от проучвания на неговите служители). Вече са предприети първи стъпки по реализирането на тази дейност.

Планирам прекратяване в началото на 2023 г. на външните договори на консигнация и оставяне единствено на общи туристически продукти, които биха могли да представляват интерес за производителите.

Що се отнася до научната книжнина, то в книжарницата ще се предлагат книги, одобрени като визия от Издателското звено и Музейния съвет. Голяма част от книгите не се продават и не представляват интерес за посетителите. Занапред те ще бъдат предлагани по различните обекти, с които работи книгоразпространението на института или с възможност за закупуване online.

Стратегии за временните изложби, които предлага музея

Националният археологически музей традиционно осъществява по няколко „входящи“ и „изходящи“ временни експозиции всяка година. Този процес бе блокиран през 2020 и 2021 г., като неколккратно се достигна до отлагане на откриване на вече готови експозиции (изложбите „Поток през времето“, „Време, материя и дух“ и др.).

Към настоящия момент Отдел „Експозиции“ е получил задача да поддържа постоянен график за планирани, заявени или поискани от други институции изложби, които НАМ организира или участва като един от партньорите.

Поддържането на постоянен график ще даде възможност за по-добро планиране и избягване на ситуации на инцидентност и кампанийност, както и свръхнатоварване по отношение на поети ангажменти.

Два са големите проекти, по които се работи още от 2018-2019 за реализиране на международни изложби, в които НАИМ е основен организатор. Изложба, посветена на Древна Тракия в музея Джон Пол Гети, САЩ (октомври 2024 – март 2025), изложба посветена на 100 годишнината на откриването на некропола при Требенище (след Скопие 2019, предстоят изложбите в София 2023 и Белград 2025).

По отношение на предлаганите теми, най-вече за вътрешни изложби е необходима по-голяма креативност от страна на музейния екип, като се търсят по-атрактивни и по-нестандартно представени теми. През последните години има известно попадане в кръга на стандартни и прекалено консервативно преставени археологически експозиции. Трябва да се помисли за осъвременяване, в това отношение и на станалата традиционна, но и неразчупена като формат експозиция „Българска археология“.

VI. СГРАДЕН ФОНД

НАИМ-БАН разполага и поддържа голям сграден фонд за нуждите на различни свои основни структурни звена: сграда на Националния археологически музей (Буюк джамия, паметник на културата), административна сграда на НАИМ на ул. Съборна № 2 (групов паметник на културата, заедно с БНБ), апартаменти на ул. Раковска (библиотека, помещения на ССА, САА, СП, СИИАКБ), апартамент на ул. Венелин (помещения СТА, Научен архив, помещение за гостуващи учени), сграда на филиала във Велико Търново, сграда на филиала в Шумен, археологическа база в Плиска, археологическа база във Велики Преслав.

През изминалия мандатен период с помощта на Ръководството на Академията и на Община Велико Търново започна решаването на някои проблеми, имащи многогодишна давност.

Бяха получени за ползване помещения на първия и в подземния етаж на сградата на блок 26Б на бул. „Цариградско шосе“ № 125. Ремонтирано и пуснато в експлоатация бе разширението на ЛАКР. Започнал е ремонтът и преустройството на подземните помещения, които да бъдат използвани за съхранение на част от материалите от основните фондове на Националния археологически музей (за време на основния ремонт и в бъдеще за постоянно съхранение на част от тях).

В с. Леденик, община Велико Търново бе получена част от приземния етаж на училището. Нейният ремонт бе осъществен от НАИМ, а впоследствие там бяха прехвърлени масовите археологически материали от проучванията на Царевец и Трапезица, „съхранявани“ няколко десетилетия във вече полусрутната сграда на магерницата в Митрополията на Велико Търново.

COVID-пандемията временно спря и забави част от започнатите дейности и административни процедури по ремонт и преустройство на голяма част от сградния фонд. Друг изключително голям проблем е невъзможността към настоящия момент да се планират финансови и материални разходи в условията на сериозната икономическа криза през последната година и половина, което доведе до неучастие на фирми в обявени процедури, повишаване на първоначално предвидени разходи, спиране на редица дейности.

Въпреки това, през изминалия мандатен период, бяха извършени следните дейности по поддръжката на сградния фонд:

1. Изработване на технологична архитектурно-геоложка експертиза, във връзка с конструктивните проблеми на сградата на Буюк джамия и на прилежащото, откъм БНБ крило на Музея. Експертизата бе изготвена от Централната лаборатория на УАСГ и заплатена от НАИМ със собствени средства;
2. Изработване на идеен проект за реставрация, ремонт и преустройство на сградите на Буюк джамия и прилежащите крила от експозицията на Музея и административната сграда на НАИМ. Проектът бе изработен от арх. В. Попов и арх. М. Каменова и предстои одобрение от НИНКН, с цел изготвяне и пускане по ЗОП на процедура за техническо задание;
3. Осигуряване на средства от 2 300 000 за нуждите на ремонта на основната сграда на НАИМ, отпуснати с решение на Министерски съвет;

4. Участие в ремонт на покрив на сграда на ул. Венелин;
5. Участие в няколко ремонта на сградата на ул. Раковска;
6. Ремонт на покрив на археологическата база във Велики Преслав;
7. Ремонт след наводнение на археологическата база в Плиска;
8. Частичен ремонт на сградата на филиала в Шумен;
9. Ремонт на помещенията, преотстъпени на НАИМ в училището в с. Леденик;
10. Ремонт и преустройство на новите помещения на ЛАКР в сградата на блок 26Б;
11. Частичен ремонт на подземните помещения в сградата на блок 26Б;
12. Изготвяне на техническо задание за основен ремонт на сградата на филиала във Велико Търново
13. Изготвяне на техническо задание за основен ремонт на сградата на филиала в Шумен
14. Архитектурно заснемане и изготвяне на основни планове (липсващи в наличната документация за сградата) на сградата на археологическата база във Велики Преслав
15. Изготвяне на техническо задание за пълен ремонт и пригодяването им за фондове на помещенията в подземния етаж на блок 26Б.

Огромното количество възникнали задачи по поддръжката и ремонта на основни части от сградния фонд, блокирането на много дейности във връзка с COVID-пандемията и настъпилата тежка икономическа криза (засегала в голяма степен строителния бранш), наложиха отлагането и временното спиране на дейности по решаване на друг основен проблем на НАИМ – осигуряването на сграда и нормална работна среда за Археологическия институт, неговите основни секции и отдели и библиотеката с Научния архив.

С оглед на посочените по-горе реализирани дейности и възникнали проблеми НАИМ не разполага с наличен човешки, времеви и не на последно място финансов ресурс, за да работи като основна задача или паралелно и по този важен проблем. В случая основният ремонт на НАИМ, фондовете и административната сграда трябва да се приеме за приоритет.

През 2017-2018 година с помощта на ръководството на Българската академия на науките бе предоставена сградата на бившата Топлоцентрала, с цел преустройството ѝ за бъдеща сграда на Археологически институт.

НАИМ заплати изготвянето на пълно архитектурно заснемане на сградата в настоящото ѝ състояние и създаването на документална основа за следващите фази по създаването на проекта. Бе подготвена процедура по Закона за обществени поръчки, с която НАИМ да възложи дейностите по създаване на идеен проект, с цел адаптиране на сградата за настоящите и потенциалните (с оглед на бъдещото му развитие) нужди, а в последствие на процедура за техническо задание.

Вложих много време и усилия в работата по тази задача. За съжаление нейното изпълнение трябва да бъде прекратено на този етап. Нямаме ресурс за паралелна работа по тази и всички изброени по-горе задачи, свързани с ремонтите по сградния фонд. Същевременно срещнах възражения от останалите членове на Ръководството на НАИМ, които считат изпълнението на този проект за неефективно и разделящо на прекалено голямо разстояние една от друга на двете основни части на институцията. Принуден съм да се съобразя с тяхното мнение и изложените аргументи.

VII. ОБЩИ ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ И ОБОБЩЕНИЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ, ЗАЛОЖЕНИ В ПРОГРАМАТА ЗА СЛЕДВАЩИЯ МАНДАТЕН ПЕРИОД

В настоящата програма са поставени много задачи. В заключение ще представя някои основни принципи, по чието спазване, в случай, че програмата и кандидатстването бъдат одобрени ще продължа да работя, и без чието спазване изпълнението на програмата е безпредметно.

- На първо място са спазването на принципите за прозрачност на вземане на управленските решения и достъпност на информацията, свързана с тяхното реализиране.
- Необходима е добра комуникация между всички основни ръководни органи на НАИМ – така както са заложи в Правилника за устройството и дейността на НАИМ-БАН и в Устава на БАН. Основно правило трябва да бъде взаимното съблюдаване на правомощията, вменени от актуалната нормативна база за различните ръководни органи (ОС, НС, Директор).

- Друг основен принцип, който бих искал да реализирам в по-добра от актуалното състояние форма е по-добро пропорционално разпределяне на отговорностите и задълженията при многобройните и разнообразни дейности, които реализира НАИМ. Често намеренията са едно, а реалностите друго, но тук категорично трябва да намеря по-добри управленски решения при разпределянето на многобройните задачи, свързани с дейността и развитието на НАИМ. Поемането на инициатива и носенето на отговорност от по-широк кръг от съмишленици са за мен единственият начин да бъдат реализирани, ако не всички, то поне голяма част от представените тук задачи.

Положителен през предходния мандат бе примерът с разпределянето на основни задачи по реализирането на спасителните инфраструктурни проекти и многобройните проекти за поддържане на сградния фонд, където задачите се разпределяха между 4-5 члена на Ръководството на НАИМ. Необходимо е по-добро пропорционално разпределение на актуални задачи върху по-широк кръг от служители на НАИМ и в областта на научно-изследователската, издателска, и музейната дейност.
- Убеден съм, че реализирането на многобройните задачи, изброени в програмата, е необходимо за развитието на НАИМ и за отстояването на авторитетната позиция, която НАИМ-БАН има в публичното пространство. За изпълнението на тези задачи е необходим пълноценен и пълнокръвен екип – като състав и като компетентности. Искрено се надявам, че сред многото новодошли през последните години в институцията млади специалисти ще се намерят достатъчно такива, които притежават организационни качества и могат да носят отговорност, така че да израстнат като бъдещите водещи фигури на НАИМ, на които институцията ще разчита през следващите десетилетия.
- Още един принцип, на който държа, е поощряването на инициативата – било лична, било на отделните звена – секции, отдели, филиали. В това отношение има още много какво да се желае. Забележителна е инертността, както сред част от основния научен състав, така и сред някои от ръководителите на секциите, отделите и филиалите. Напълно подкрепям демократичното начало при избора на ръководители от служителите в съответните вътрешни звена, но след като колегите им са ги избрали на тази позиция и това е било утвърдено от НС и директора, очаквам тези хора активно да си вършат работата.

Спазването на свободата на лична изява, съобразно професионалните интереси на всеки един от нас не трябва да се нарушава. От друга страна пасивното чакане да бъде наредено изпълнението на някакви задачи и спуснато „отгоре“ за мен не е достатъчно за заемането, на която и да е работна позиция в института или в музея.

VIII. ПРИОРИТЕТНИ ОСНОВНИ ЗАДАЧИ ЗА ПЕРИОДА 2023-2026

През последния мандатен период, за съжаление по-голямата част от годините преминаха под знака на COVID-пандемията. Значителни човешки, времеви и финансови ресурси бяха изразходвани за преодоляване на тежките последици. Мотивацията ми за участие в конкурс за втори директорски мандат се определя по-скоро от това, че решаването на много планирани задачи бе спряно или забавено, а тяхната реализация е важна за развитието на институцията. В същото време изминалия период ни напомни, че не можем да се разхвърляме на всички фронтове, а по-скоро трябва да си избираме битките и да определяме приоритети.

В изброените по-горе основни направления бих открил някои основни задачи, чиято реализация за мен трябва да е приоритет през следващите четири години:

1. Увеличаване на бюджетната субсидия, получавана по К-2, като бъдат удвоени като годишна база публикациите на учените от НАИМ в реферирани издания; Увеличаване броя на монографичните трудове, като за целта НАИМ, осигури съответните програмни / конкурсни механизми; Подобряване на основните наукометрични показатели на научния състав; Качествено подобрени резултати тук ще се очакват най-вече от постъпилите през последните няколко години в институцията млади специалисти;
2. Възстановяване на количествените и качествени стандарти за организирани от НАИМ международни научни форуми, на база нивото от 2019 г.
3. Възстановяване на Националните археологически конференции;
4. Включване на най-малко две издания на НАИМ във Web of Science и на още едно или две в ERIH+, като на база редовно издаване и качество се надгражда за влизане на поне едно издание в SCOPUS.
5. Създаване на идеен проект за нова постоянна експозиция в бъдещата ремонтирана сграда на Националния археологически музей;

6. Изготвяне, след процедура по ЗОП, на техническо задание за реставрация, ремонт, преустройство и реконструкция на сградата на Музея и административната сграда;
7. Начало на ремонта, след процедура по ЗОП (с оглед на практиката от последните няколко години по ЗОП и сгради, паметници на културата, съм далеч от мисълта, че пълната реализация на ремонта е възможна за 2 или 3 години);
8. Реализиране на основните ремонти на сградите на филиалите в Шумен и Велико Търново, на база изготвените технически задания и проведени процедури по ЗОП;
9. Създаване на добра организация по преместването и съхраняването на фондовете на Музея, по време на ремонта;
10. Реализиране на двете големи международни изложби за Требенище (София, Белград) и на планираната за музея Джон Пол Гети (САЩ).

Оттегляне от административна дейност и пълноценно завръщане към научно-изследователската ми дейност след приключване на директорския мандат и изпълнение на поетите ангажменти.

Гр. София
23.10.2022 г.

Христо Димитров Попов